

Glas Radnika

www.freedomfight.net

U ovom broju:
BEK, Zrenjanin 1
Magnohrom, Kraljevo 7

"BEK" – jedan drastičan primer bezakonja

*"Ako država ne poštuje svoje građane,
ni građani više neće po-
štovati državu!"*

Mita Lisica, predsednik sindikata Šinvoza,
12. marta 2008. godine
na protestu ispred Trgovin-
skog suda u Zrenjaninu

Industrija mesa Zrenjanin

*Potpuno je jasno da su, kao i bivši većin-
ski vlasnik "Šinvoza" i brojni drugi kupci
u privatizaciji, vlasnici "BEK"-a namerno
uveli preduzeće u dužničko ropstvo prema
svojim firmama, a potom i u stečaj, jer je*

*to bio najefikasniji način da se oslobode
radnika, kolektivnog ugovora, malih akci-
onara, i da u potpunosti ovladaju imovi-
nom "dužnika"*

Anatomija jedne prevare

Zrenjanin, BEK - Zrenjaninska in-
dustrija mesa "BEK" ("Banatska ekspor-
tna klanica"), osnovana je 1959. godine.
Građena je jednim delom od sredstava
iz donacije SAD, dok su drugi deo radni-
ci izdvajali iz ličnih dohodaka. Od 1963.
godine, "BEK" posluje u sastavu kombi-
nata "Servo Mihalj", u okviru kog postaje
vodeći izvoznik. Do početka devedesetih
godina, fabrika je zapošljavala preko 800
radnika. Svoje proizvode, "BEK" je izvezio
širom sveta. Radili su, između ostalog, i

*Film o borbi radnika Jugore-
medije Ugovor na štetu trećeg
deli se uz četvrti broj Z maga-
zina koji se
može kupiti
u kafiću*

*“Klupče” u
Zrenjaninu,
Carice Milice*

*1. Cena je
100 dinara.*

*Izdavač ovog biltena (Glas rad-
nika) izdavač je i Z magazina.*

program za američku vojsku (ne da je baš za ponos, ali svakako svedoči o kvalitetu proizvoda). Tokom devedesetih godina i ekonomskih sankcija prema Srbiji, "BEK" se suočio sa prvim problemima u poslovanju, ali nije zapao u krizu – generalni direktor Žarko Milidragović je, poput brojnih drugih "patriotskih" menadžera društvenih preduzeća, omogućio ilegalan izvoz preko svojih firmi registrovanih u Makedoniji, i istovremeno koristio priliku da izvlači kapital iz "BEK"-a.

Radnici danas svedoče da čak ni u vreme hiperinflacije nisu imali tako velikih finansijskih poteškoća kao većina građana Srbije, i prisećaju se da je devedesetih godina "BEK" novac od "korisnih malverzacija" stizao u firmu bukvalno u džakovima. Zbog sumnjivog poslovanja, Milidragović je na referendumu decembra 1997. godine smenjen sa funkcije generalnog direktora, ali se vraća već marta

1998. godine, jer nova uprava, koju su postavili radnici, zbog blokade od strane lokalnih SPS moćnika nije mogla da pokrene poslovanje. Međutim, zbog posledica višegodišnjeg potkradanja, "BEK" je pod Milidragovićevom upravom 2000. godine po prvi put otišao pod stečaj. Iz stečaja izlaze avgusta 2002. godine, a Milidragović se 2003. vraća u preduzeće, najpre na mala vrata – kao savetnik generalnog direktora – a zatim i kao generalni direktor, mesec dana uoči privatizacije.

Agencija za privatizaciju je na aukciji održanoj 26. aprila 2006. godine, prodala 70% društvenog kapitala "BEK"-a fizičkom licu Milošu Joviću, a preostalih 30% je, prema Zakonu o privatizaciji, podeleženo radnicima i penzionerima. Radnicima-akcionarima se, i to tek nakon šest meseci, kao većinski vlasnik predstavio lokalni moćnik Vladan Beštić, sa čijim se novcem Jović nadmetao za kupovinu "BEK"-a (Beštiću je zbog kršenja zakona u prethodnim privatizacijama, bilo zabranjeno da učestvuje na aukciji; Jović je, inače, Beštićev vozač), a kako je Agencija

BEK u srećnija vremena

za privatizaciju odbila da radnicima dostavi kupoprodajni ugovor, narednih godinu dana su ostali u zabludi da rade za Beštića. Zabludi je svakako doprinelo i to što je Milidragović mesecima pre aukcije najavljivao da će "BEK" kupiti "Beštići" (Vladanov otac Borivoje je, preko svoje firme "Pro Bekom", godinama bio u sumnjivom poslovanju sa "BEK"-om; danas, dok se nad "BEK"-om vodi stečaj, njihove proizvode i dalje možete kupiti, ali sa potpisom "Pro Bekoma" i firme "Zlatibor" iz Čajetine, čiji je vlasnik stric Vladana Beštića; još neki članovi porodice Beštić su uključeni u otimanje imovine "BEK"-a, ali već smo im posvetili dovoljno prostora).

U trenutku privatizacije, u "BEK"-u je radilo 310 ljudi.

Kako nova uprava nije pokrenula proizvodnju u preduzeću, niti je većinski vlasnik poštovao socijalni program na koji ga je obavezivao ugovor sa državom, radnici-akcionari se obraćaju za pomoć Agenciji za privatizaciju, tražeći da primora kupca na poštovanje ugovora i pokretanje proizvodnje. Međutim, kupac je prilikom svake kontrole Agencije na nekoliko dana simulirao proizvodnju, nakon čega bi mu Agencija uvek davala nove i nove dodatne rokove za izvršenje ugovornih obaveza. Uveravajući radnike da želi da pokrene "BEK", Beštić im avgusta 2006. godine, prilikom prvog pojavljivanja u preduzeću, predlaže da se, takoreći, odreknu duga za neisplaćene zarade, kako bi preduzeće moglo da krene sa radom. U nadi da će se napokon vratiti na radna mesta, radnici pristaju, i potpisuju ugovore da svoja potraživanja prenose na firmu

Solidarna i uporna borba radnika-akcionara "BEK"-a i "Šinvoza" za njihova preduzeća je borba za jednaku zaštitu vlasničkih i radničkih prava u Srbiji. Pokret RAVNOPRAVNOST i Savez samostalnih sindikata za više opština – Zrenjanin, pozivaju sve kolege radnike i građane Srbije da pomognu porodice radnika "BEK"-a i "Šinvoza" koje, zbog propadanja preduzeća u privatizaciji, već više od godinu dana žive bez ikakvih prihoda. Solidarna i uporna borba za zajednički interes je jedini način da ostvarimo svoja prava.

Podržite radnike-akcionare "Šinvoza" i "BEK"-a – pomozite sebi!

Svoje priloge možete uplatiti na žiro račun: Savez samostalnih sindikata za više opština – Zrenjanin, **335-16516-77 Metals banka.**

"Bekom" (vlasnik Vladan Beštić, dakle nije isto što i "Pro Bekom"), sa grejs periodom od godinu dana, diskontom od 60%, dok bi im preostalih 40% bilo isplaćeno u 42 mesečne rate. Faktički – poklonjeno! Beštić je ovo nazvao gestom dobre volje radnika prema novom vlasniku.

Pošto od obećanog pokretanja fabrike ništa nije bilo, radnici ulaze u protest (teško bi se nazvalo štrajkom, jer je rad već obustavio poslodavac). Novembra 2006. godine, Beštić im nudi da, nakon što su mu poklonili dug za plate, sada i sami pre-

Džon Džordan, britanski filmski reditelj, i Milena Prstojević, predsednica protestnog odbora radnika BEKa

đu u jednu od njegovih firmi – u kojoj ih ne bi štitio kolektivni ugovor, niti bi imali sindikat i tsl. Radnici odbijaju ponudu i nastavljaju protest.

Marta 2007. godine, "BEK" odlazi pod stečaj. Novi vlasnik nikada nije pokrenuo proizvodnju, a dug za plate kojih su se radnici odrekli da bi fabrika krenula sa radom, prikazao je, naravno, kao potraživanje "Bekoma". Radnici su upućeni da svoje ugovore sa "Bekomom" raskidaju na sudu. Zahvaljujući, između ostalog, dugu za zarade zaposlenih, većinski poverioci "BEK"-a u stečaju su firme čiji su vlasnici Vladan Beštić i članovi njegove porodice. Radnici-akcionari aprila 2007. godine podnose krivičnu prijavu protiv Vladana Beštića za lažno predstavljanje, kao i protiv Miloša Jovića i Žarka Milidragovića za namerno izazivanje ste-

čaja, međutim ni Služba za borbu protiv organizovanog kriminala ni odeljenje za privredni kriminal zrenjaninske policije ni u jednom od ovih predmeta nisu se maknuli od početka.

U trenutku pokretanja stečaja, u "BEK"-u je preostalo svega 276 radnika.

Nakon više obraćanja Agenciji za privatizaciju i ministru ekonomije Dinkiću, u kojima su tražili raskid ugovora o prodaji 70% društvenog kapitala i preduzimanje mera za izlazak preduzeća iz namerno izazvanog stečaja, radnici "BEK"-a su 8. oktobra blokirali fabriku i, uz podršku kolega iz "Jugoremedije" i lokalne samouprave, započeli pritisak na Agenciju za privatizaciju da sprovede zakon i raskine ugovor sa Jovićem. Agencija 22. oktobra 2007. godine, sedam meseci nakon što je preduzeće otišlo pod stečaj, napokon na-

lazi da Jović nije uspostavio kontinuitet proizvodnje u "BEK"-u (nikada je nije ni pokrenuo), i dostavila mu obaveštenje o raskidu kupoprodajnog ugovora.

Nakon višemesečnog odlaganja, Bešić 10. januara ove godine podnosi i, kao većinski poverilac, usvaja plan i program reorganizacije "BEK"-a.

Zajedno sa kolegama iz zrenjaninskog "Šinvoza", radnici-akcionari "BEK"-a su 15. januara započeli protest u beogradskom Domu sindikata, zahtevajući raskid kupoprodajnog ugovora u "Šinvozu", i da država preuzme odgovornost za imovinu koju ima u "BEK"-u i imenuje zastupnika državnog kapitala. U noći između 15. i 16. januara, na protestu u Domu sindikata je preminuo četrdesetogodišnji radnik-akcionar "Šinvoza" **Radislav Stojanov**. Kako je bila poslednja nedelje kampanje za prvi krug predsedničkih izbora, a nakon što su svi beogradski mediji preneli informaciju o smrti radnika "Šinvoza", ministar Dinkić poziva delegaciju radnika oba preduzeća na sastanak, izjavljuje da su oba stečaja očigledno namerno izazvana i najavljuje da će pokrenuti nadzor nad radom Agencije za privatizaciju, zbog sumnje da je nesavesno radila prilikom kontrole izvršenja ugovornih obaveza.

Dva meseca nakon ovog obećanja, Viši trgovinski sud u Beogradu je odbio žalbu radnika-akcionara "BEK"-a na Bešićev plan i program reorganizacije. Od ministrovih obećanja ništa nije ispunjeno, a direktor Akcijskog fonda Aleksandar Gračanac je radnicima "BEK"-a odgovorio da bi se funkcija zastupnika državnog kapitala sukobila sa funkcijom stečajnog

upravnika – iako mu niko nije tražio da vodi stečaj, već da zaštiti svojih, odnosno državnih (o svome bi se sigurno bolje brinuo!) 70% akcija "dužnika" od namerno izazvanog stečaja, do kog je došlo upravo nesavesnim radom državnih organa.

Za razliku postupka stečaja, koji se odvija brzinom neuobičajenom za naše uslove, spor za raskid ugovora kojim su se radnici "BEK"-a avgusta 2006. godine odrekli svojih plata, i dalje nije okončan.

IZ AVIONA SE VIDI!

Potpuno je jasno da su Vladan Bešić, Žarko Milidragović i Miloš Jović prevarili 300 radnika-akcionara "BEK"-a i Republiku Srbiju.

Potpuno je jasno da su, kao i bivši većinski vlasnik "Šinvoza" i brojni drugi kupci u privatizaciji, namerno uveli privatizovano preduzeće u dužničko ropstvo prema svojim firmama, a potom i

Milena Prstojević na predstavljanju Z magazina u Novom Sadu

u stečaj, jer je to bio najefikasniji način da se oslobode radnika, kolektivnog ugovora, malih akcionara, i da u potpunosti ovladaju imovinom "dužnika". Nakon što mu novembra 2006. godine nije pošlo za rukom da radnike prevede u "Bekom", stečaj mu je ostao kao jedina mogućnost da ih se oslobodi bez ikakvih obaveza.

Potpuno je jasno da je Vladan Beštić na prevaru preneo potraživanja radnika na svoju firmu, kako mu ne bi ugrozili većinu u skupštini poverilaca u unapred planiranom stečaju.

Potpuno je jasno da im je Agencija za privatizaciju pomogla da izazovu stečaj, da je tamo neko slep, ili je primio pare.

Potpuno je jasno da je sve ovo potpuno jasno svakome u privatizacionoj vertikali od ministra (trenutno Dinkić), pa do poslednjeg korumpiranog čate (već godinama Gračanac).

Potpuno je jasno da sud ne mari što kriminalci koriste zakonske forme da bi poništili prava hiljada ljudi.

Potpuno je jasno da im se moramo suprotstaviti, ako mislimo da preživimo.

Ivan Zlatić

Radnici-akcionari "BEK"-a će od četvrtka 20. marta započeti protest ispred zgrade suda u Zrenjaninu sa zahtevom da se spreči pljačka naše fabrike pod plaštom stečaja i reorganizacije. Zakoni postoje da bi sprečili pljačku, da bi obešteli prevarene i kaznili prevarante. U stečaju "BEK"-a, "Šinvoza" i brojnih drugih preduzeća u Zrenjaninu i čitavoj Srbiji, zakon omogućava pljačku, prevareni se kažnjavaju, a prevaranti trijumfuju!

IZ AVIONA SE VIDI!

POZIVAMO KOLEGE IZ SVIH OPLJAČKANIH ZRENJANINSKIH PREDUZEĆA DA SE PRIDRUŽE PROTESTU KOJIM TRAŽIMO DA SUD RADI U INTERESU PRAVDE, A NE ZA RAČUN MOĆNIH POJEDINACA KOJI SU OPLJAČKALI PRIVREDU ZRENJANINA, JEDNOG OD NEKADA NAJVEĆIH INDUSTRIJSKIH CENTARA SRBIJE.

Za Protestni odbor radnika-akcionara "BEK"-a

Milena Prstojević

"Magnohrom" – jedna sasvim zakonita privatizacija

Radnici posle svega ne veruju Vladinim obećanjima, već nameravaju da u ponedeljak, 17. marta, krenu peške za Beograd. Ni lokalna samouprava, ni Raški okrug nisu našli za shodno da im obezbede prevoz do Beograda, gde nameravaju da protestuju pred zgradom Vlade.

Kraljevo, Magnohrom - Zahvaljujući britanskoj kompaniji "Global Steel Holdings Limited", nekadašnji kraljevački privredni gigant "Magnohrom", osnovan 1952. godine, koji je svojevremeno proizvodio između 120 i 130 hiljada vatrostalnih opeka, i zapošljavao oko 5 hiljada radnika, našao se u vrhu liste domaćih preduzeća upropaštenih privatizacijom, zajedno sa zrenjaninskim "Šinvozom", "Bekom" i "Jugoremedijom", užičkom "Raketom", kruševačkom "Župom"... Agonija "Magnohroma" je počela uvođenjem ekonomskih sankcija međunarodne zajednice, kada su se njegovi proizvodi ilegalno izvozili, a najveći deo zarade od ovakvih poslova odnosili posrednici, školjka-firme na "patriotskom" zadatku "probijanja sankcija". Nekadašnji

gigantski proizvođač vatrostalnog programa, pretvorio se tokom devedesetih u preduzeće sa ogromnim problemima, praktično na izdisaju – više od dve i po hiljade radnika je ostalo bez posla, a uposlenost proizvodnih kapaciteta je pala na svega 20 odsto. Nakon bombardovanja 1999. godine, fabrika je ostala bez najznačajnijih snabdevača kvalitetnom rudom, rudnika "Goleš" i "Novo brdo" kod Prištine, sa kojima gubi svaki kontakt i mogućnost saradnje.

Nakon donošenja Zakona o privatizaciji 2001. godine, Vlada je svrstala "Magnohrom" među sedamdesetak "belih slonova" socijalističke privrede

koji su, radi uspešnije privatizacije, stavljeni na program restrukturiranja. Mučan projekat restrukturiranja kraljevačkog giganta, koji je podrazumevao nova otpuštanja, započet je u prvim mesecima 2005. godine, i trajao je skoro godinu dana. Rukovodstvo fabrika nije bilo zadovoljno odlukom Agencije i privatizacionog savetnika da se fabrika ponudi na prodaju u celini, a ne, kao što je to praksa u preduzećima koja su prošla kroz restrukturiranje, u delovima, međutim Agencija za privatizaciju nije htela da prihvati model prodaje "na parče". Prodaja u delovima je dolazila u obzir jedino ako se na oglas za javni tender za prodaju čitavog "Magnohroma" ne javi ni jedan ponuđač. Međutim, cena odluke da se "Magnohrom" u celini učini atraktivnim za potencijalne kupce, bila su nova otpuštanja u već prepolovljenom kolektivu. Tada je poslovodstvo fabrike, u saradnji sa Agencijom za privatizaciju, napravilo socijalni program za novi talas otpuštanja, u kom je još 500 radnika trebalo da ostane bez posla. Otpremnina koja

je ovim socijalnim programom ponuđena radnicima, iznosila je 100 evra po godini staža. Radnici su je smatrali sramnom i ponižavajuće niskom. Beogradski "Faktis" je nekoliko godina ranije, na samom početku priprema za privatizaciju, procenio vrednost "Magnohroma" na 97 miliona dolara, mada je u javnosti najčešće saopštavano da je "knjigovodstvenu vrednost teško proceniti". Najveću otežavajuću okolnost za valjanu procenu, predstavljala je neuknjižena imovina preduzeća – čest problem u Srbiji, ali i veoma čest izvor manipulacija u privatizaciji (nedavno smo videli da ministar Dinkić prilikom prodaje Robnih kuća "Beograd" nije video nikakvu otežavajuću okolnost u njihovoj neuknjiženoj imovini, ali da je zato veliki broj stranih kompanija odustao od nadmetanja zbog spornog vlasništva RKB nad pojedinim objektima).

Fabrika je i u ovakvim uslovima imala atraktivan proizvodni program, ali su joj za ponovno pokretanje nedostajala obrtna sredstva, tako da su se svi, počev od sindikata, preko uprave, pa do

Božidar Đelić: "Nećemo dozvoliti da "Magnohrom" bude izbrisan sa privredne mape Srbije"

države, slagali oko jednog – privatizaciju treba obaviti što pre, jer su smatrali da jedino ona može oživeti nekadašnjeg giganta i doneti neke bolje dane. Usvojeni program finansijskog restrukturiranja "Magnohroma" obuhvatao je i tzv. "otput" dugova prema državi i javnim preduzećima, u ukupnom iznosu od oko 40 miliona evra, što je međutim bilo uslovljeno pronalaženjem kupca. Finansijsko restrukturiranje nije obuhvatalo socijalni program i tehnološke viškove, iako su firmu i dalje mučila velika potraživanja radnika, odnosno njihove zaostale zarade i otpremnine, već je odlučeno da ovi problemi budu prepušteni budućem kupcu. U pregovorima između Agencije i sindikata, definisani su kupoprodajni ugovor i socijalni program prema kojima je otpuštanje radnika bilo uslovljeno izmirivanjem obaveza prema njima i isplatom otpremnine. Zaposleni u tom trenutku sa svojom platom nisu mogli da sastave ni pet dana.

Nakon restrukturiranja "Magnohroma", započet je proces privatizacije. Oglas za javni tender je objavljen 29. decembra 2005. godine.

Prema pisanju štampe, koja je ovoj privatizaciji posvetila značajnu pažnju, borbu za fabriku vodili su beogradski "Bomeks" i indijski "Global Steel Holdings Limited", iza kog stoje indijski milijarderi, braća Pramod i Vinad Mittal, koji su ujedno i vlasnici gotovo svih železara u okruženju, kao i železara u 17 zemalja širom Evrope, Afrike, Indije i oblasti Pacifika. Prema odluci tender-ske komisije, kompanija "Global Steel Holdings Limited" je u svojoj ponudi dostavila najbolje uslove za kupovinu "Magnohroma": 1,2 miliona evra kao kupoprodajnu cenu, i 23,1 miliona evra za investicije u proizvodni program. Ugovorom je predviđeno da novi vlasnik nastavi sa proizvodnjom vatrostalnih opeka i elektrotermičkih proizvoda, kao i da ne menja delatnost preduzeća. Novi vlasnik "Magnohroma" je potpisao ugovor o kupoprodaji 21. jula 2006. godine. Usledile su i najave potpredsednika londonske kompanije Ravija Dabarija, koji je uveravao javnost i radnike da želi da vidi Srbiju kao ekonomskog lidera, kao i da im je cilj da obezbede najmanje 200.000 tona čelika u regionu. Sve je ličilo na pesmu: "Njegov je dan udaran/ A njegov san/ Hiljadu tona za jedan dan!"

Do ovog trenutka, izgledalo je da svi učesnici u privatizaciji – država, novi vlasnik i radnici – žele da gigant ponovo proradi. Štaviše, reklo bi se da je Agencija za privatizaciju svoj posao odradila iznenađujuće zakonito i korektno. Naime, ako se setimo da su pojedina velika preduzeća potpuno uništena

zahvaljujući predugom i loše vođenom postupku restrukturiranja (na primer, "Prvu srpsku fabriku šećera – Dimitrije Tucović" je privatizacioni konsultant godinama savetovao da se zadužuje kod poslovnih banaka kako bi pre privatizacije podelila otpremnine višku radnika, i tako postala atraktivnija za prodaju; šećerana je, još uvek očekujući privatizaciju, leta 2007. godine upravo zbog ovih kredita otišla pod stečaj), i ako vidimo kako traumatično i haotično još uvek teče komadanje kragujevačke "Zastave", mora se priznati da finansijsko restrukturiranje "Magnohroma", odluka da se firma proda u celini i izbor najpovoljnijeg ponuđača – ugledne svetske kompanije iz iste branše – svedoče o iskrenim namerama države da firmu udome "strateškom partneru" pod najboljim uslovima za zaposlene. **Tim pre, međutim, dalji rasplet bi morao da nateri na razmišljanje i najtvrdokornije tranzicione optimiste.**

Pored svih obećanja i obaveza iz kupoprodajnog ugovora, početak 2007. godine u "Magnohromu" je obeležio

početak krize – krajem februara, oko 1.000 radnika je blokiralo fabriku, a proizvodnja je obustavljena na nekoliko dana. Bio je to štrajk upozorenja koji su organizovali fabrički sindikati, zbog neisplaćenih decembarskih i januarskih zarada. Usledila je i pretnja da će, ako se zahtevi ne ispune, kod Agencije za privatizaciju biti pokrenut postupak za preispitivanje privatizacije "Magnohroma". Stanje se nije popravilo, pa krajem marta 2.200 radnika ulazi u generalni štrajk, zbog neisplaćenih plata i neizvršenja socijalnog programa iz kupoprodajnog ugovora. Sredinom aprila štrajk se radikalizuje – radnici blokiraju sve kapije i ulaze, kako bi sprečili promet robe i ljudi. U maju 2007. godine, javnost je saznala da je iz magacina preduzeća nestalo 6 tona bronze i 700 kilograma bakarne žice, čija je vrednost procenjena na više od 7 miliona dinara namenjenih za izradu rezervnih delova. Krađa je otkrivena nakon vanrednog popisa u magacinu limova pogona za proizvodnju vatrostalnih opeka. "Magnohrom" je 21. maja podneo i krivične

prijave protiv n.n. izvršilaca Policijskoj upravi u Kraljevu, radi sprovođenja istrage. **Dugo najavljivana privatizacija očigledno nije donela boljitak ni kraljevačkom "Magnohromu", ni brojnim drugim preduzećima sa ovog područja.** Nezadovoljni radnici su odlučili da prekinu štrajk kojim ni posle više od dva meseca ništa nisu uspeli da postignu. Borbu su nastavili sa radnih mesta, makar oni koji su radna mesta još uvek imali. Odlučili su da svako od 2.200 zaposlenih tuži vlasnika za neisplaćene zarade, dok su istovremeno od Agencije za privatizaciju zahtevali da raskine kupoprodajni ugovor sa londonskom firmom. Vanredne kontrole Agencije za privatizaciju su počele da obilaze fabriku i da razgovaraju sa vlasnicima, rukovodiocima i radničkim predstavnicima. Međutim, sem konstatacije da je proizvodnja opala za 40 odsto od dolaska novog vlasnika, i da ugovorene investicije još uvek nisu izvršene, ništa nije postignuto. Vlasnicima su uporno odobravani novi rokovi za ispunjenje preuzetih obaveza. U međuvremenu, u fabričkom su se krugu pojavili i tzv. "sekači" – zbog navodne zastarelosti, najvitalnija postrojenja fa-

brike su ugašena, razrušena, raskomadana i pretvorena u otpadno gvožđe, koje je prodato po višestruko manjoj ceni od uobičajene. Stručnjaci i radnici se nisu slagali sa ovakvim potezom, ali njihovo mišljenje nije mnogo vredelo. Raskomadana su gotovo celokupna postrojenja za proizvodnju vatrostalnih opeka, a skoro 2 tone zaliha gotovih proizvoda koje je novi vlasnik nasledio od prethodne uprave, rashodovano je i prodato po ceni tri puta nižoj od tržišne. Kupila ih je konkurentska firma sa privatizacionog tendera, beogradski "Bomeks". Potpuno je uništena i ugašena proizvodnja u sva tri "Magnohroma" rudnika magnezita – "Bogutovac" kod Kraljeva, "Šumadija" kod Čačka i "Magnezit" kod Užica. Dok se sve ovo dešavalo, Agencija za privatizaciju je na radničke apele da se spreči propadanje uvek imala isti odgovor – slučaj "Magnohrom" se "budno motri" i kupoprodajni ugovor će biti raskinut ukoliko se godinu dana nakon privatizacije ispostavi da kupac nije ispoštovao sve svoje obaveze. Agencija, kako su navodili u svojim odgovorima, "ne može da sudi o ispunjenosti ugovornih obaveza pre zakonski određenog roka".

Godinu dana od prodaje "Magnohroma" je isteklo 22. septembra 2007. godine, a prva redovna kontrola Agencije je bila planirana za polovinu oktobra. Na optužbe da krši zakon i ugovor, Ravi Dabari je isticao ideološke parole kako su radnici zaboravili da su u privatnom vlasništvu, da više nema samoupravljanja i da moraju da rade, jer "ako su tokom ove godine imali 15 dana obustave rada zbog štrajka, to vreme moraju da nadoknade i biće im isplaćene zarade, ali, naravno, ne za ceo mesec ako su radili samo 15 dana". Radnici su uzvratili otvorenim pismom: "U redu je da treba da radimo, gospodine Ravi. Ali, sa čim, kako, i za koje plate? Da bi se samo pokrenula proizvodnja potrebno je najmanje 15 dana, a vi za celu godinu niste učinili gotovo ništa i sada bacate rukavicu u lice i radnicima i državi Srbiji. Ili Vas saradnici loše obavestavaju, ili ste i sami nesposobni da radite ovaj posao. Ali, to je već problem – Vašeg poslodavca. Mi Vam savetujemo da se povučete jer ste već mnogo štete naneli i "Magnohromu", i nama, i našoj državi, pa i svojoj kompaniji". Stav većine zaposlenih, koji već pola godine nisu primili plate u firmi u kojoj je obim proizvodnje smanjen na 22.5 odsto od dolaska novog vlasnika, bio je da i stečaj ne bi bio teže stanje od ovakvog. Posle brojnih žalbi svih sindikalnih rukovodstava koje su upućene brojnim državnim institucijama, stručnjaci Agencije za privatizaciju,

odnosno Centra za kontrolu izvršenja ugovora, konstatovali su 17. oktobra 2007. godine da je "Global Steel Holdings Limited" prekršio privatizacioni ugovor. Agencija je, u skladu sa Zakonom o privatizaciji, odredila rok od mesec dana da vlasnik obaveze ispuni, ili će uslediti raskid ugovora. Tokom trajanja ovog roka, od 22. oktobra do 22. novembra 2007. godine, usledili su novi problemi za "Magnohrom" – zbog neizmirenih dugova, isključena je struja, pa je proizvodnja u potpunosti obustavljena. Oko 2.000 radnika je poslato na prinudni odmor od nedelju dana, kao u najmračnije vreme ratova i sankcija. Fabrici je isključena i voda, obustavljen dotok gasa, a zbog nagomilanih dugova su prekinute i telefonske linije. Nekoliko stotina radnika se svakodnevno okupljalo pred upravnom zgradom, ali sem sindikalnih predstavnika niko od uprave ni vlasnika nije našao za shodno da im se obrati. Od štrajka glađu su odustali nadajući se da će Agencija za privatizaciju ipak rešiti njihove muke. Pored radnika, i bord direktora je počeo da gubi strpljenje, pa je i njih, kao sve druge radnike, vlasnik udaljio

sa radnih mesta. Konačno, 17. decembra 2007. godine, nakon četiri redovne i vanredne kontrole, brojnih sastanaka i višemesečnog većanja, Agencija za privatizaciju je raskinula ugovor o kupoprodaji kraljevačkog preduzeća "Magnohrom" sa kupcem "Global Steel Holdings Limited" iz Velike Britanije. Doneta je odluka o naplati bankarske garancije od 300.000 evra, i ugovorne kazne od 1.136 miliona evra. U zvaničnom obaveštenju Agencije između ostalog stoji: "Imajući u vidu težak socijalni i materijalni status zaposlenih i jasno iznet stav predstavnika zaposlenih da im nije u interesu da se ugovor raskine već da se poštuje i izvršava, Agencija je tokom proteklih godinu dana više puta upućivala apel novom vlasniku i ukazala na neophodnost postizanja sporazuma sa zaposlenima i ispunjavanja ugovornih obaveza". Naporedo sa ovom birokratskom bajkom, tokom istih tih godinu dana "Magnohrom" je u radničkoj stvarnosti smišljeno i sistematično uništavan. Od ugovorenih investicija u modernizaciju i razvoj svih pogona od oko 3 miliona evra u prvoj, i oko 20 miliona evra u naredne četiri godine, nije uloženi ni jedan jedini cent. Socijalni program je u potpunosti ignorisan. Radnicima pored plata nisu uplaćivani ni doprinosi, niti im je regulisan radni

staž. Jedina ulaganja koja su evidentirana i vidna jeste 50.000 evra vredan luksuzni "Krajsler", kupljen za čelnike kompanije.

Nakon raskida ugovora razmatrane su opcije. Jedna je bila stečaj, a druga ponovna prodaja. Za drugu se zalaže veći broj radnika, jer će u tom slučaju makar polovina od njih ostati na poslu, što je bolje od stečajne varijante u kojoj će svi završiti na tržištu rada, a budućnost "Magnohroma" ostati krajnje neizvesna. Raskidom ugovora, radnici su se rešili nesavesnog vlasnika, ali su im ostali nebrojeni nerešeni problemi. Zbog neuplaćenih doprinosa u prethodnoj godini, od 1. januara su ostali i bez zdravstvene zaštite. Krajem 2007. godine, pokrenuta je istraga zbog sumnje na pranje novca od strane bivšeg menadžmenta "Magnohroma", kako domaćih tako i predstavnika "Global Steel"-a. Kraljevačka policija je došla do saznanja da je najmanje dva miliona evra podignuto u bankama u Srbiji

iz hipotekarnih opterećenja "Magnohromove" imovine, i da je taj novac, za navodne konsultantske usluge i fiktivne ugovore za nabavku sirovina, uplaćivan na račune raznih kompanija u Singapuru, Indiji i na Maršalskim ostrvima. O svemu ovome je obavješteno i nadležno tužilaštvo, Interpol kao i Uprava za sprečavanje pranja novca radi dalje istrage. Krajem januara u toku je bilo otplaćivanje tri kredita koja je bivši vlasnik podigao kod "Hipo Alpe Adrija banke" u Beogradu. Reč je o zajmovima u iznosu od oko 1.201 milion evra. Postojala su još dva kredita kod "Srpske banke", koja su otplaćena. Svi krediti su, naravno, glasili na "Magnohrom", a ne na "Global Steel", a zna se šta povlači neplaćanje duga – hipoteka se aktivira, imovina prodaje, banka namiruje.

Kako je moguće da se londonska kompanija zadužila na ime firme koju još nije otplatila?

U Agenciji za privatizaciju navode da im se kupac nije obraćao sa zahtevom za davanje saglasnosti za uspostavljanje hipoteke na imovini "Magnohroma", i objašnjavaju da je

kupoprodajnim ugovorom predviđena mogućnost stavljanja imovine pod zalogu, ali u strogo utvrđenoj vrednosti, koja, u ovom slučaju, nije prekoračena. Zakon je, dakle, i u ovom slučaju nemoćan, kao što je i ugovor raskinut nakon što je kupac opustošio preduzeće. Sve po slovu zakona, "Magnohrom" je dočekao gotovo potpunu propast. Ostale su zidine i tri visoka dimnjaka iz kojih ne kulja dim. Usledili su i novi protesti, a Vlada Srbije je ponudila jednokratnu pomoć radnicima u iznosu od 10.000 dinara, nadajući se da će time okončati trodnevni protest. Krajem januara 2008. godine, na poziv sindikata, u fabričkom krugu se pojavio i potpredsednik Vlade Đelić, da bi se oglasio pred oko hiljadu okupljenih radnika, koji su već desetak dana bili u protestu. Radnici su zahtevali pokretanje proizvodnje, hitno upošljavanje i pregovore sa zastupnikom državnog kapitala u vezi sa dugovima preduzeća radnicima po osnovu socijalnog programa i povezivanjem radnog staža. Đelić je obećao rešavanje problema sa strujom, hitno svodenje računa za 2007. godinu, kako

bi se znalo pravo stanje nakon pustošenja, kao i obezbeđivanje energenata. Pomoć zaposlenima iz državnog budžeta je bila najavljena već za narednu sedmicu. "Nećemo dozvoliti", rekao je, "da 'Magnohrom' bude izbrisan sa privredne mape Srbije". Država je, kaže, odlučila da "Magnohrom" ne gurne u stečaj, već da kroz subvencije pomogne pokretanje proizvodnje, a time će biti obezbeđena i zarada zaposlenima. Ministar ekonomije Dinkić je izjavio da je konačna odluka države da se "Magnohrom" ipak privatizuje po delovima, te da očekuje da će takva privatizacija biti uspešna. Na čemu bazira ova očekivanja, nije rekao. Prethodna privatizacija, obavljena pod mnogo boljim uslovima, dovela je fabriku na ivicu propasti.

Dugovi koje je "Magnohrom" u vreme uprave pod kontrolom "Global Steel"-a napravio prema radnicima, državi, dobavljačima, bankama i drugim poveriocima, po grubim procenama premašuju 20 miliona evra. Posle više od tri meseca, kraljevački gigant je dobio struju, čime je ispunjeno jedno od Delićevih obećanja. Novi susret sa radnicima, potpredsednik sada već bivše

Vlade je zakazao za 1. mart, i tada je trebalo da se zna konačna sudbina fabrike. Do novog susreta nije došlo, pa su radnici danas ponovo na ulicama Kraljeva, u mirnim protestnim povorkama. **Posle svega, oni više ne veruju Vladinim obećanjima, već nameravaju da u ponedeljak, 17. marta krenu peške za Beograd.** Ni lokalna samouprava, ni Raški okrug nisu našli za shodno da im obezbede prevoz do Beograda, gde nameravaju da protestuju pred zgradom Vlade.

Oporavak "Magnohroma" kroz subvencije mora da prati rad, ali i isplata zarada, jer radnici ne pristaju da posle svega rade bez naknade. Rekli bi – ni veće fabrike, ni gore privatizacije, a dosadašnja Dinkićeva uveravanja u bolje sutra nas uče da uvek može gore. Radnicima ostaje da čekaju sledeći potez Vlade, i nadaju se da će od ministarskih obećanja ponovo prokuljati dim iz sva tri dimnjaka kraljevačkog "Magnohroma". Možda, kad bi proizvodnja radila na vrbovinu.

Marija Radišić i Ivan Zlatić
15. mart 2008. godine

Z magazin Balkan

Z magazin je nezavisni tromesečni magazin posvećen protivljenju nepravdi i represiji, i stvaranju slobode. Namera magazina je da pomogne naporima ka ostvarenju bolje budućnosti. Pokušaćemo da informišemo i nadahnemo ljude na borbu i rešavanje problema pitanja koje se često postavlja: *Znamo protiv čega ste, ali šta želite umesto toga?*

Časopis je naslovljen prema filmu Koste Gavrasa, grčkog režisera, u kojem se slovo **Z** smatra simbolom oslobodilačke borbe protiv terora nasilnika. Objavljujemo tekstove mnogih međunarodnih boraca za slobodu, koji su svojim svakodnevnim angažmanom i posvećenjem doprineli razotkrivanju mehanizma mašinerije koja porobljava i eksploatiše i svakog čoveka na ovoj planeti, i samu planetu. Takođe želimo da pomognemo napore ka razvijanju vizije i strategije za nastanak budućeg društva koje bi bilo pravedno i participativno.

Istini treba omogućiti da dopre do naroda zavedenog medijskim manipulacijama i lažima političara. Naše je ubeđenje da samo istina dovodi do prave slobode. Istina koju iznosimo u **Z magazinu** je složena koliko i svet u kojem živimo, teška je za razumevanje, ali taj teški put je nužan za svakog čoveka koji drži do svog dostojanstva, slobode i integriteta. Prijateljski vas pozivamo da se upustite u čitanje Z magazina ma koliko vam to izgledalo teško i naporno. Smatramo da je to nužno kako bi narod prozreo puteve onih koji danas sve manje vladaju silom nad narodima čitavog sveta, a sve više lažima, podmićivanjem i ucenama.

Istovremeno, Z magazin predlaže i konkretne alternative ovakvom nehumanom društvu i ma koliko one izgledale neostvarive, jer moćnici žele da mi mislimo da je tako, smatramo da je nužno o njima razmisliti i odlučiti da li želimo da radimo na njihovom ostvarenju. One su neostvarive bez jednog osnovnog uslova a to je da narod treba da ih svojom slobodnom voljom prihvati i primeni, jer mu one ne mogu biti nametnute, s obzirom na to da služe narodnom

samooslobodenju. Ukratko rečeno, narod treba sam da odlučuje o svojoj sudbini.

Z magazin izlazi tromesečno. Najsigurniji i najlakši način da nabavite časopis je pretplata. Pretplata na 4 broja iznosi 500 dinara (uračunat PTT). Možete se pretplatiti i na stare brojeve.

Novac uplatite na račun: 205-121816-39

Primalac: Freedom Fight

Svrha uplate: Pretplata na Z magazin

A zatim nam dostavite svoju adresu na mejl: pismo@freedomfight.net ili pozivom ili SMS-om na broj telefona 063/83.83.882.

Z magazin je časopis u službi siromašnih, potčinjenih, zaboravljenih, u službi najugroženijih ljudi našeg društva. Udruženi solidarnošću u borbi za pravdu, ravnopravnost i slobodu borimo se protiv izrabljivanja, rata, političara, pljačke i korupcije.

izdavač:

Pokret za slobodu – Freedom Fight

www.freedomfight.net

pismo@freedomfight.net

063/83.83.882